

УДК: 637.05:636.2

Радзиховський М.Л., кандидат ветеринарних наук, доцент
Дишкант О.В., кандидат ветеринарних наук, доцент
Льотка Г.І., кандидат с.-г. наук, доцент
Вінницький національний аграрний університет

АНАЛІЗ ЕПІЗООТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЩОДО ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА БЕЗПЕЧНІСТЬ І ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ

Продукція скотарства, особливо м'ясо-молочного напрямку, є цінною продукцією харчування, незамінним джерелом надходження до людського організму білка, вуглеводів, вітамінів та мінеральних речовин. Рівень галузі у виробництві продукції щорічно знижується, і однією з причин є особливо небезпечні інфекційні хвороби, спільні для великої рогатої худоби і людей.

У статті представлені дані щодо епізоотологічної ситуації в Вінницькій області з інфекційних хвороб антропоозонозної природи великої рогатої худоби за останні три роки.

Ключові слова: велика рогата худоба, сказ, лейкоз, лептоспіроз туберкульоз, інфекційні хвороби

Табл. 1. Літ. 11.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку людства характеризується безперервним збільшенням обсягів виробництва продовольства та є свідченням успішного ведення сільського господарства, однією з умов якого є захист від карантинних видів хвороб у тваринництві [1].

Протягом останніх років епізоотична ситуація у світі і в галузі тваринництва постійно загострювалась. Спостерігалось стрімке поширення африканської чуми свиней, високопатогенного грипу птахів, хвороби Ньюкасла, ящуру, заразного вузликового дерматиту, бруцельозу, блутангу, губкоподібної енцефалопатії, сказу та інших небезпечних хвороб [2].

Спалахи інфекційних, особливо антропоозоозних хвороб великої рогатої худоби, завдають значних економічних збитків державам [3].

Галузь скотарства є основним джерелом надходження до раціону людини молока та м'яса, забезпечує харчову промисловість значною частиною сировини для виробництва продуктів харчування. Але оптимальному розвитку тваринництва перешкоджають хвороби різної етіології [4].

Виробництво високоякісних продуктів тваринництва ставить перед ветеринарною медициною багато завдань, серед яких одне з важливих місць займає розробка сучасних методів діагностики та засобів профілактики особливо небезпечних хвороб: сказу, лейкозу, лептоспірозу та туберкульозу.

Мета роботи. Враховуючи те, що сказ, лейкоз, лептоспіроз та туберкульоз є небезпечні зоонози, метою нашої роботи було провести аналіз епізоотичної ситуації щодо вищезгаданих хвороб великої рогатої худоби у

Вінницькій області.

Матеріали і методи. Матеріалом для епізоотологічного дослідження слугували дані галузевої звітності головного управління Держпродспоживслужби у Вінницькій області.

Результати досліджень. Скотарство серед галузей тваринництва України посідає важливе місце. Це зумовлено високою питомою вагою молока та яловичини в структурі продукції тваринництва, також велика рогата худоба характеризується різнобічною продуктивністю. Але, в останні роки, нажаль, спостерігається стрімке зниження поголів'я великої рогатої худоби в країні і, як повідомляє Держпродспоживслужба України, ця цифра становить близько 19,0% за останні п'ять років. Однією з причин зменшення поголів'я є інфекційні хвороби антропозоонозної природи, при яких інфіковані тварини підлягають вимушеному забою. В зв'язку з цим нами було проведено статистичні дослідження у Вінницькій області щодо розповсюдження вище згаданих хвороб та їх вплив на чисельність поголів'я великої рогатої худоби у даному регіоні. Інформацію про епізоотичну ситуацію у області було надано головним управлінням Держпродспоживслужби у Вінницькій області.

Одним з перших хвороб нашого дослідження є сказ, який згідно класифікації ВООЗ віднесено до п'ятірки найнебезпечніших захворювань, яке завдає значних економічних збитків [5]. Нажаль, в Україні неблагополучна епізоотична ситуація щодо сказу в усіх областях і Вінницька область не є виключення, де за останні два роки було лабораторно підтверджено діагноз сказ великої рогатої худоби у 18 випадках з 25 підозрілих. Захворювання великої рогатої худоби на сказ не несе прямої небезпеки для людини, так як відсутній механізм передачі збудника. Однак, розтин тварин, їх лікування за неправильної постановки діагнозу є небезпечним.

Надзвичайно небезпечним для нашої країни захворюванням є туберкульоз. Україна належить до країн з високим показником захворюваності на туберкульоз. Згідно з українською офіційною статистикою, в країні лікарі щодня виявляють понад 100 нових випадків захворювання на туберкульоз, кожної години один хворий помирає. За оцінкою Всесвітньої організації охорони здоров'я, епідемія туберкульозу в Україні розпочалася у 1995 році, коли рівень захворюваності перевищив епідемічний поріг – 1,4% населення хворі на туберкульоз. Питання туберкульозу великої рогатої худоби і можливі шляхи передачі збудника людині є на сьогодні вкрай гострим питанням [6, 7]. Результати щодо великої рогатої худоби у Вінницькій області, що мали позитивну алергічну пробу в 2017 році становлять 435 тварин, у 2018 – 360 тварин, а за два квартали 2019 року – 141 тварина відповідно (табл. 1).

Згідно діючої інструкції ветеринарної медицини з профілактики та боротьби з туберкульозом тварин, були вжиті необхідні заходи, що включають патоморфологічні і лабораторну діагностику. Результати вище згаданих

діагностичних досліджень не підтвердили персистенції мікобактерій в організмі вимушено забитих тварин. Але наявність навіть атипових форм мікобактерій у організмі продуктивних тварин має викликати обережність і чіткий контроль згідно діючих нормативних вимог.

Таблиця 1

Епізоотична ситуація щодо антропозоонозних хвороб великої рогатої худоби у Вінницькій області за 2017-2019 рр.

Назва хвороби	2017 рік		2018 рік		2019 (6 міс.) рік		Всього за 3 роки	
	всього тис.	позитив.	всього тис.	позитив.	всього тис.	позитив.	всього тис.	позитив. тис.
Туберкульоз	~270	435	~243	360	~182	141	~700	~1,0
Лептоспіроз	~4,4	290	~4,3	154	~3,2	117	~12	~0,6
Лейкоз	~210	906	~189	506	~104	320	~500	~1,7

Лептоспіроз, згідно з прийнятою Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) в 2003 р. програмою боротьби з зоонозами, відноситься до найбільш значущих хвороб, так як завдає значного економічного і соціального збитку у багатьох країнах світу [8, 9]. Даний антропозооноз є стаціонарним у багатьох районах області і так у 2017 році було виявлено 290 тварин, у 2018 році 154 тварини і у 2019 році 117 тварин відповідно, сироватка крові яких містила високий титр антитіл до лептоспірозу.

Наступним захворюванням, що ми аналізували згідно статистичних даних, був лейкоз великої рогатої худоби, який є хронічним захворюванням з латентним перебігом, що супроводжується злякисним розростанням клітин кровотворних органів, на місці яких формуються злякисні пухлини. Крім прямих збитків в результаті захворювання, величезні витрати несуть господарства на проведення проти лейкозних заходів [10, 11].

За визначений проміжок у три роки лейкоз великої рогатої худоби реєструвався майже у всіх районах області і, у 2017 році було виявлено 906 тварин, у 2018 році – 506 тварин, у 2019 (за перші 6 міс.) році – 320 тварин відповідно, у сироватках крові яких при дослідженні в РІД було виявлено позитивну реакцію.

З 2019 року в більшості областей України почали удосконалювати специфічну профілактику лейкозу великої рогатої худоби шляхом покращення діагностики, а саме, на сьогодні у Вінницькій області запроваджують використання ІФА. Враховуючи високу специфічність і чутливість імуноферментного аналізу, ми отримуємо більш об'ємну і точну епізоотичну інформацію щодо даного небезпечного захворювання не тільки у області, а і в цілому у державі, завдяки чому будуть своєчасно вжити необхідні заходи щодо ліквідації лейкозу у великої рогатої худоби.

Висновки. Отже, антропозоонози є актуальними для України. Інфекційна

захворюваність залишається на високому рівні, часто перевищує аналогічні показники у більшості країн Європи.

Аналіз антропозоонозных хвороб, які реєструвалися у Вінницькій області протягом 2017 – 2019 рр. свідчить про перевагу таких небезпечних хвороб: лейкоз – близько 1,7 тис. інфікованих тварин за три роки, туберкульоз – майже 1,0 тис. алергічно позитивних тварин та лептоспіроз – більше 0,6 тис. тварин з діагностично високим титром антитіл.

Таким чином, циркуляція хвороботворних мікроорганізмів, у тому числі збудників особливо небезпечних хвороб, недостатньо ефективна система профілактичних, протиепідемічних та протиепізоотичних заходів негативно впливають на біобезпеку країни.

Список використаної літератури

1. Галатюк О.Є., Радзиховський М.Л. Організація профілактичних та оздоровчих заходів при інфекційних хворобах: Методичний посібник. – Житомир: ПП “Рута”, 2013. – 456 с.
2. Галузева звітність Державної санітарно-епідеміологічної служби та Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : www.oblses-kiev.com.ua](http://www.oblses-kiev.com.ua).
3. Білушко, В.В. Розробка бікомпонентного алергену з атипових мікобактерій: Автореф. дис... канд. вет. наук/ ІЕКВМ. – Х., 2003. – 18 с.
4. Завгородній, А.І. Види мікобактерій, розповсюджені в господарствах України, та їх епізоотологічне значення: Автореф. дис... д-ра вет. наук / ІЕКВМ УААН. – Х., 1997. – 32 с.
5. До питання вакцинації великої рогатої худоби проти сказу / В.В. Недосеков, І.М. Полупан, М.Ю. Іванов [та ін.] // ВМУ. – 2012. – № 7. – С. 40–41.
6. Офіційний сайт Бюро ВООЗ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.who.int/ua>
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. World Health Organization Human Leptospirosis audience for diagnosis, Surveillance and control (7th ed.). - 2003. - WHO, USA. -.№ 20. - P. 61-69.
9. Waleed Alorry. Leptospirosis: Transmission, Diagnosis and Prevention / Waleed Alorry, M. Arahou, R. Hassikou // Innovative Space of Scientific Research Journals. - 2016. - Vol. 15, No. 3. P. 457-467.
10. Білик Р.І. Ветеринарно-санітарна оцінка молока при лейкозі великої рогатої худоби: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. вет. наук: спец. 16.00.09 / Р.І. Білик. – Київ : НУБіП України, 2009. – 22 с.
11. Інструкція з профілактики та оздоровлення великої рогатої худоби від лейкозу/ Затвердж. наказом Держ. комітету вет. мед. України 21.12.2007 № 21. зареєстровано в Мін. юст. України 11.01.2008 р. за №12/14703. –13 с.

References

1. Halatyuk O.YE., Radzykhovs'kyu M.L. (2013). Orhanizatsiya profilaktychnykh ta ozdorovchykh zakhodiv pry infektsiynykh khvorobakh [Organization of preventive and improving measures for infectious diseases]. *Metodychnyy posibnyk*. Zhytomyr: PP
-

- «Ruta» 456 s. [in Ukrainian]
2. Haluzeva zvitnist' Derzhavnoyi sanitarno-epidemiolohichnoyi sluzhby ta Derzhavnoyi veterynarnoyi ta fitosanitarnoyi sluzhby Ukrayiny [Sectoral reporting of the State Sanitary and Epidemiological Service and the State Veterinary and Phytosanitary Service of Ukraine] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu. [http : www.oblses-kiev.com.ua](http://www.oblses-kiev.com.ua). [in Ukrainian]
  3. Bilushko, V.V. (2003). Rozrobka bikomponentnoho alerhenu z atypovykh mikobakteriy [Development of a bicomponent allergen from atypical mycobacteria]: Avtoref. dys... kand. vet. nauk/ IEKVM. – KH.18 s. [in Ukrainian]
  4. Zavhorodniy, A.I. (1997). Vydy mikobakteriy, rozpovsyudzeni v hospodarstvakh Ukrayiny, ta yikh epizootolohichne znachennya [Types of mycobacteria distributed in Ukrainian farms and their epizootological significance]. Avtoref. dys... d-ra vet. nauk. IEKVM UAAN. – KH.,32 s. [in Ukrainian]
  5. Nedosyeykov V.V., Polupan I.M., Ivanov M.YU. [ta in.] (2012). Do pytannya vaktsynatsiyi velykoyi rohatoyi khudoby proty skazu [On the question of vaccination of cattle against rabies] VMU. Vol. 7. S. 40-41. [in Ukrainian]
  6. Ofitsiyyny sayt Byuro VOOZ v Ukrayini [Official site of the WHO Bureau in Ukraine] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.who.int/ua> [in Ukrainian]
  7. Ofitsiyyny sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny [Official site of the State Statistics Service of Ukraine] [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>. [in Ukrainian]
  8. World Health Organization Human Leptospirosis audience for diagnosis, Surveillance and control (7th ed.). (2003) - WHO, USA. Vol. 20. P. 61-69.
  9. Alorry W., Arahou M., Hassikou R. (2016). Leptospirosis: Transmission, Diagnosis and Prevention. Innovative Space of Scientific Research Journals. Vol. 15 (3). P. 457-467.
  10. Bilyk R.I. (2009). Veterynarno-sanitarna otsinka moloka pry leykozi velykoyi rohatoyi khudoby [Veterinary and sanitary evaluation of milk in cattle leukemia]: Avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. vet. nauk: spets. 16.00.09 / R.I. Bilyk. – Kyiv. NUBiP Ukrayiny. 22 s.
  11. Instruktsiya z profilaktyky ta ozdorovlennya velykoyi rohatoyi khudoby vid leykozu [Instructions for the prevention and recovery of cattle against leukemia] Zatverdzh. nakazom Derzh. komitetu vet. med. Ukrayiny 21.12.2007 № 21. zareyestrovano v Min. yust. Ukrayiny 11.01.2008 r. za №12/14703. 13 s.
-

АННОТАЦИЯ
АНАЛИЗ ЭПИЗООТОЛОГИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ ПО ИНФЕКЦИОННЫМ БОЛЕЗНЯМ
КРС В ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА БЕЗОПАСНОСТЬ И КАЧЕСТВО
ПРОДУКЦИИ

Радзиховский Н.Л., кандидат ветеринарных наук, доцент
Дышкант О.В., кандидат ветеринарных наук, доцент
Лётка Г.И., кандидат с-х. наук, доцент
Винницкий национальный аграрный университет

Продукция скотоводства особенно мясо-молочного направления является ценной продукцией питания, незаменимым источником поступления в человеческий организм белка,

углеводов, вітамінів и мінеральних речовин. Уровень отрасли в производстве продукции ежегодно снижается и одной из причин является особо опасные инфекционные болезни обичие для крупного рогатого скота и людей.

В статье представлены данные об эпизоотической ситуации, в Винницкой области, по инфекционным болезням антропозоонозной природы, крупного рогатого скота за последние три года.

Ключевые слова: крупный рогатый скот, бешенство, лейкоз, лептоспироз туберкулез, инфекционные болезни

Табл. 1. Лит. 11.

ANNOTATION

ANALYSIS OF THE EPIZOOTIC SITUATION ABOUT INFECTIOUS DISEASES OF CINS IN THE VINNITSA REGION AND THEIR IMPACTS ON THE SAFETY AND PRODUCT QUALITY

Radsikhovskii N., Candidate of veterinary Sciences, Associate Professor

Dyshkant O., Candidate of veterinary Sciences, Associate Professor

Lyotka G., Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor

Vinnitsia National Agrarian University

Livestock products, especially meat and dairy products, are a valuable food, an indispensable source of protein, carbohydrates, vitamins and minerals for the human body. The level of industry in the production of products decreases annually and one of the reasons is the especially dangerous infectious diseases common to cattle and humans.

The article presents data on the epizootic situation in the Vinnytsia region, from infectious diseases of anthrozoonic nature, cattle over the last three years.

Keywords: cattle, rabies, leukemia, leptospirosis tuberculosis, infectious diseases

Tab. 1. Ref. 11.

Інформація про авторів

РАДЗИХОВСЬКИЙ Микола Леонідович, кандидат ветеринарних наук, доцент, доцент кафедри ветеринарії, гігієни та розведення тварин Вінницького національного аграрного університету (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3; e-mail: nickvet@ukr.net).

ДИШКАНТ Ольга Василівна, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри ветеринарії, гігієни та розведення тварин Вінницького національного аграрного університету (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3; e-mail: dyshkant_olga@ukr.net).

ЛЬОТКА Галина Іванівна, кандидат сільськогосподарських наук доцент, доцент кафедри ветеринарії, гігієни та розведення тварин Вінницького національного аграрного університету (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3; e-mail: lyotkagalina@gmail.com).

РАДЗИХОВСКИЙ Николай Леонидович кандидат ветеринарных наук, доцент кафедры ветеринарии, гигиены и разведения животных Винницкого национального аграрного университета (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3; e-mail: nickvet@ukr.net).

ДЫШКАНТ Ольга Васильевна, кандидат ветеринарных наук, доцент кафедры ветеринарии, гигиены и разведения животных Винницкого национального аграрного университета (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3; e-mail: dyshkant_olga@ukr.net)

ЛЁТКА Галина Ивановна, кандидат сельскохозяйственных наук, доцент кафедры ветеринарии, гигиены и разведения животных Винницкого национального аграрного университета (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3; e-mail: lyotkagalina@gmail.com).

RADSIKHOVSKII Nikolay, Candidate of veterinary Sciences, Associate Professor of the Department of Veterinary, hygiene and animal breeding Vinnytsia National Agrarian University; (21008, 3, Soniachna Str., Vinnytsia; e-mail: nickvet@ukr.net).

DYSHKANT Olga, Candidate of veterinary Sciences, Associate Professor of the Department of Veterinary, hygiene and animal breeding Vinnytsia National Agrarian University; (21008, 3, Soniachna Str., Vinnytsia; e-mail: dyshkant_olga@ukr.net)

LYOTKA Galina, Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor of the Department of Veterinary, hygiene and animal breeding Vinnytsia National Agrarian University; (21008, 3, Soniachna Str., Vinnytsia; e-mail: lyotkagalina@gmail.com).